

УДК 330.101.

Б. Г. Ревчун, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Історія виникнення та розвитку макроекономічної науки

У статті розглядається історія виникнення та розвитку макроекономіки як відносно самостійної науки від періоду зародження окремих думок і поглядів до сучасних розвинених форм її існування та процесів інтеграції різних теорій та напрямків у єдину прагматичну парадигму.

кейнсіанська революція, монетарна контрреволюція, економіка попиту, монетаризм, теорія раціональних очікувань, економіка пропозиції, нова класична школа економічної теорії, парадигма сучасної макроекономічної науки

Уважається, що макроекономіка – одна із наймолодших економічних наук. З одного боку, така думка має підстави, якщо сприймати будь-яку науку з точки зору сучасних уявлень про її певну цілісність і суверенність в плані появи та становлення свого власного об'єкту, методології та інструментарію досліджень. Але, з іншого боку, елементи макроекономічного підходу спостерігаються впродовж багатьох віків у контексті численних пам'яток економічної думки, в працях великих мислителів стародавніх часів та середньовіччя. Тому є вагомими причини стверджувати про більш поважний вік макроекономічної науки.

Тим не менш, історики економічної думки пов'язують виникнення макроекономіки з часами зародження національних держав епохи розкладу феодалізму та становлення раннього капіталізму. Щоправда, в ті часи макроекономіка виникає під назвою «політична економія». До раніше панувального протягом приблизно двох тисячоліть давньогрецького терміну «економіка» було додано ще одне грецьке слово «політика (грец. Πολιτική — «мистецтво управління» державою, співтовариством, міждержавними відносинами. ↑). [1].

Винахід цього словосполучення належав Антуану де Монкретьєну, який у 1615 році видав «Трактат про політичну економію», в якому вперше було вжито термін «політична економія» (Traite d'economie politique). Характеризуючи ступінь самостійності трактату, Британська енциклопедія у 1911 році зазначила, що він «в основному базується на працях Жана Бодена»[2]. Монкретьєн запроваджує термін «політична економія» для визначення макроекономічної науки на противагу терміну «економіка», який Ксенофонт та Аристотель вживали в сенсі раціонального ведення особистого домашнього господарства. А причиною цього нововведення була необхідність виокремлення питань управління саме державним господарством. Закони ведення тисяч окремих приватних господарств не спрацьовували відносно агрегованого господарства цілої держави, міждержавних економічних стосунків. Стара кількість закономірностей управління численними господарськими одиницями з утворенням і розбудовою цілісного господарського механізму суверенної країни мала перейти в нову якість державного макроекономічного регулювання, яке функціонувало за принципово іншими законами. Після появи даного трактату французького меркантиліста й майже до кінця XIX століття під політичною економією мали на увазі науку про державне

господарство, про економіку окремих країн.²

Окрім Монкретьєна, макроекономічні проблеми досліджували й інші представники меркантилістського спрямування – Вільям Стеффорд, Томас Ман, Батист Кольбер. Вони, зокрема, цікавилися такими питаннями, як збільшення грошового забезпечення шляхом втручання законодавчої влади в економіку, підтримка активного торговельного балансу (за рахунок підтримки вітчизняних експортних виробництв та обмеження імпорту); велику увагу меркантилісти приділяли сфері грошового обігу.

Певні інструменти макроекономічного аналізу винаходили й застосовували в середині XVIII століття представники школи фізіократів (Франсуа Кене, Анн Робер Жак Тюрго, Віктор Мірабо й П'єр Поль Мерсе́ де Ла Рів'єр). Так, одна із найбільш ранніх й відомих макроекономічних моделей, таблиця Кене, пояснює обіг «чистого продукту» (щоправда, тільки з точки зору сільського господарства), поділяючи все суспільство на три агреговані сектори – продуктивний, «стерильний» (безплідний) класи та на землевласників. Таблиця Кене давала загальну картину колооберту товарів і послуг в основних секторах економіки, давала уяву про механізм функціонування економіки в цілому, про взаємопов'язаність й взаємозалежність усіх його елементів.

Головною вадою моделі Кене було те, що вона не розкривала механізм саморегулювання ринку. Цей механізм спробували визначити представники класичної школи політичної економії. Вони стверджували, що вільні ринки самі забезпечать рівновагу на ринку праці (за повної зайнятості) та ефективний розподіл факторів виробництва. Звідси робився висновок про відсутність необхідності втручання держави в економіку. Тому А. Сміт наполягав на тезі про те, що ринок забезпечує досягнення й підтримання макроекономічної рівноваги автоматично.

Учення класичної школи політичної економії було переважно макроекономічним. Його розквіт прийшовся на XVIII – XIX століття. Окрім Адама Сміта, численні макроекономічні питання розглядали Давид Рікардо, Томас Мальтус та інші класики. Наприклад, Жан Батист Сей сформулював думку про те, що в макроекономіці не може бути дисбалансу сукупного попиту й сукупної пропозиції, оскільки остання сама породжує сукупний попит.

Марксистська ідея, яка своїм корінням мала певні постулати класичного вчення, відійшла від класиків настільки далеко, що перетворилась на протилежний підхід у своїй оцінці саморегулюючих потенцій ринку. К.Маркс стверджував, що в умовах постійного нагромадження капіталу падає норма прибутку, що вбиває мотивацію капіталістів перетворювати свої додаткові прибутки в інвестиції. В результаті цього гальмується весь колооберт, скорочується ділова активність, виникає криза, відбувається зубожіння населення, що в кінці кінців призводить до краху капіталістичну ринкову систему.

Представники австрійської економічної школи у 70-х роках XIX століття при дослідженні макроекономічних проблем, включаючи вивчення природи грошового циклу, робили акцент на гетерогенну та часову структуру капіталу. Її основними представниками були Карл Менгер, Ойген фон Бьом-Баверк, Людвиг фон Мізес. До лав відомих економістів XX століття, яких відносять до цієї школи входять також Генрі Хезлітт, Мюррей Ротбард й нобелівський лауреат Фрідріх фон Хайек.

Вищезазначені та подібні їм дослідження макроекономічних проблем велися в рамках політичної економії. Але самостійної макроекономічної науки все ще не існувало. Тому не існувало й самої назви науки – макроекономіка.

Більшість істориків економічної думки дійшли висновку, що виникнення макроекономіки в її сучасному сенсі слід пов'язувати з її засновником, яким по праву

---

² Звичайно, предметом науки «політична економія» майже до кінця XIX століття, коли воно було витіснено іншою назвою – «економікс», були не тільки макроекономічні, але й численні мікроекономічні питання.

вважається Джон Мейнард Кейнс, після того, як у 1936 році він видав свою книгу «Загальна теорія зайнятості, процента й грошей» (англ. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*) [3, 13]. Стосовно ж самого терміну, то тут спостерігається певна суперечливість думок. У всесвітньо відомій електронній енциклопедії «Вікіпедія» зазначається, що «вперше термін було вжито Рагнармом Фрішем 14 серпня 1934 року [4]. Але інші джерела це заперечують, і небезпідставно. В одному з електронних словників у статті, присвяченій макроекономіці стверджується наступне: «Авторство терміну макроекономіка довгий час приписували Полю Самуельсону. Але коли він дізнався про це, то, по-перше, здивувався, відповівши, що в першому виданні "Економікс" у 1948 році такого терміну немає. По-друге, він провів власне розслідування, підозрюючи з самого початку в авторстві нобелівського лауреата з економіки Фріша. Й дійсно, коли він переглянув економетричні роботи Фріша й Тінбергена, перших нобелівських лауреатів, то знайшов в них статті ранніх 30-х років, у яких термін макроекономіка й справді використовується. Але, вчитавшись, переконався, що термін використовується в іншому сенсі, не в смислі відмінностей між мікро й макроекономікою, а як макродинаміка. Подальші пошуки привели до статті Лоренса Клайна (Lawrence R. Klein), надрукованій в журналі «Економетрика» в квітні 1946 року. Вона мала назву «Макроекономічна політика й теорія раціональної поведінки». Час публікації й став моментом, коли раніше відкритий материк отримав свою назву – «Макроекономіка», а Колумбом став американський економіст Лоренс Клайн [5].

То ж термін дещо запізнився відносно появи де-факто нової сучасної науки – макроекономіки. Каталізатором її появи у 30-ті – 40-ві роки ХХ століття стала велика депресія 30-х років, що призвела до 40-відсоткового падіння виробництва в США і майже такої ж рецесії в більшості провідних країн Заходу та породженою цим величезною й соціально дуже болісною зубожінням населення. Ще однією суттєвою причиною появи макроекономіки стала демократизація суспільного життя. Демократичні уряди цих країн були змушені перейматися загрозливим для соціально-політичної стабільності катастрофічним падінням рівня життя населення шляхом розробки форм і методів боротьби з депресією. Саме ця ідея виявилася тлом, на якому видатний англійський економіст Джон Мейнард Кейнс досліджував імовірні й ефективні, на його думку, дії соціально відповідального уряду демократичної країни. Лейтмотивом його праці життя – «Загальної теорії», яка заклала підвалини сучасної макроекономіки, було твердження про те, що ринкові економіки не завжди здатні до саморегулювання, як це виголошували класики, оскільки може мати місце негнучкість цін. У цьому випадку, економіка не в змозі самостійно вийти з депресії за рахунок механізму цін, тому виникає потреба втручання держави у формі стимулювання ефективного сукупного попиту. Такий підхід – з боку попиту – поклав початок так званій економіці попиту (*demand-side economics*), принципово заперечуючи попередньо панівній класичній моделі економіки пропозиції (*supply-side economics*). Через це кейнсіанський підхід небезпідставно охрестили «кейнсіанською революцією» в економіці.

Роки після публікації «Загальної теорії» стали періодом швидкого розвитку й суттєвих дискусій в макроекономіці. З кінця 1940-х років і до середини 1960-х основні дослідження фокусувалися навколо розвитку ідей Кейнса та розробки прикладних аспектів утілення цих ідей на практиці. Лідером цього руху можна було вважати Елвіна Хансена (Alvin Hansen), який тоді в Гарвардському університеті готував таких майбутніх провідних макроекономістів, як Пол Самуельсон та Джеймс Тобін, не кажучи вже про свій власний академічний доробок у цій галузі. Спочатку Хансен був критично налаштований відносно ідей, викладених у «Загальній теорії», але з отриманням посади в Гарварді він змінив своє відношення до теорії економіки попиту і згодом став прибічником Кейнса. У 1948 році він заявив, що публікаціями, які

змінити напрям розвитку економічної науки, були «Багатство народів» Сміта, твори маржиналістів (Джевонса, Вальраса і Менгера) та «Загальна теорія» Кейнса [6, 133].

Довгий час Хансен працював над проблемами фіскальної політики, використовуючи повну кейнсіанську систему, а не моделі простого мультиплікатора (його найвпливовішою книгою була «Фіскальна політика і діловий цикл», 1941). Застосування ним моделі *IS-LM* було настільки переконливим, що вона стала відомою як діаграма Хікса-Хансена (хоча й була розроблена виключно Хіксом). Хансен був першим, хто інтегрував мультиплікатор з акселератором. Акселератор слугував як пояснення того факту, що інвестиції є більш мінливими, ніж споживання [7, 87].

Наприкінці 1930-х Хансен пояснив низький рівень інвестицій, що спричинив Велику Депресію, як результат хронічної стагнації економіки. Ця стагнація була частково наслідком уповільнення зростання населення через закриття кордонів ще з 1890 року. Експансія на захід вже більше не потребувала великих капітальних вкладень у ферми, залізниці, міста. Хансен пропонував розв'язання проблеми шляхом відповідної активної фіскальної політики.

Після Другої світової війни розвиток макроекономіки тривав на засадах кейнсіанської моделі. Одним із популярних напрямків була розробка функції споживання. Проста кейнсіанська формула $C=a+bY$ та її більш пізня версія в контексті моделі «мультиплікатор-акселератор» означали, що C/Y , тобто середня схильність до споживання падає зі збільшенням доходу. Але Саймон Кузнець, нобелівський лауреат 1971 року, знайшов, що середня схильність до споживання була константною величиною впродовж тридцятирічних періодів, починаючи з 1869 року. Було запропоновано декілька розширених трактувань споживчої функції. Одне з них – теорія життєвого циклу – було запропоноване нобелівським лауреатом Франко Модільяні у співавторстві з декількома його колегами [8]. Згідно з цією ідеєю, люди планують постійний рівень споживчих витрат упродовж всього свого життя. На ранніх етапах трудової кар'єри, коли вони працюють, певна частина їх доходів заощаджується задля забезпечення в роки перебування на пенсії. Річне споживання дорівнює очікуваному доходу за все життя, поділеному на очікувану кількість років життя, що є еквівалентним формулі: споживання = (трудове життя/все життя) (річний доход). Це рівняння має бути модифікованим, щоб увібрати в себе споживання з джерел успадкованого багатства, будь-який бажаний рівень багатства, який людина бажає залишити своїм нащадкам, відсоток, зароблений від заощаджень тощо.

Мілтон Фрідмен, головним напрямком досліджень якого був монетаризм як альтернативне кейнсіанству вчення, також працював над споживчою функцією, щоб показати, що кейнсіанська версія була неточною. Своім підходом він хотів заявити, що споживання є пропорційним по відношенню до *постійного* доходу в остаточному розпорядженні, тобто $C=A$ (постійний доход). Постійний доход є середньозваженою величиною минулих і поточних доходів, за умови, що ваш очікуваний доход залежить від історії ваших минулих доходів (сьогоднішній доход набуває більшої ваги). Будь-які неочікувані зміни в доходах не споживаються, а заощаджуються, так як вони не входять до поточно очікуваного постійного доходу [9, 174]. Сучасні дослідження представляють собою поєднання в одну спільну модель версій Фрідмена й Модільяні.

У той час, як повним ходом йшла подальша поелементна розробка кейнсіанської теорії (наприклад, розробка нобелівським лауреатом Джеймсом Тобіном проблеми врахування фінансових ринків у спрощеній кейнсіанській функції переваги ліквідності) відбувається головна зміна фокусу досліджень усієї кейнсіанської моделі в цілому. Це сталося завдяки Аксеню Лейонхуфвуду (Axel Leijonhufvud). Він заявив, що стандартна модель *IS-LM* Хікса-Хансена, будучи моделлю рівноваги, не охопила головної думки Кейнса про *нерівновагу*. В теорії Кейнса інформація не є досконалою (підприємці радше працюють на рівні тваринної інтуїції), ринки швидко не розвантажуються, залишаючись незбалансованими протягом тривалого часу, і, поки вони неврівноважені,

ціни «залипають» на тлі змін обсягів виробництва й зайнятості. Такий підхід спровокував тривалу дискусію щодо того, що насправді хотів сказати Кейнс. В результаті сперечань англійка Джоан Робінсон різко звинуватила послідовників Хансена у відході від автентичного Кейнса [10, 21].

Дуже бурхливі зміни в макроекономіці почалися з розкручуванням інфляції у 1960-х роках. Дещо з нового економічного інструментарію та світогляду з'явилося трохи раніше, але сприйнятим стало тільки тоді, коли багато економістів усвідомили необхідність оминати моделі фіксованих цін Кейнса. Кейнсіанська модель могла пояснити інфляцію попиту (demand-pull inflation), у якій $C+I+G$ зростали до рівня, більшого, ніж за повної зайнятості при постійних цінах. Цей надмірний сукупний попит призводив до зростання цін. Навпаки, в інфляції витрат (cost-push inflation) ціна залучення ресурсів, таких як праця чи імпортована нафта, зростала завдяки зовнішнім чинникам, спричиняючи в результаті зростання цін кінцевих продуктів. У першому випадку економічна політика могла бути зведеною до більш високих податків чи менших державних витрат; у другому випадку можна було запропонувати засоби політики урядового наступу на профспілки, що дістала назву рейганоміки (як у випадку придушення Рейганом страйку цивільних авіадиспетчерів у 1981 році). Одним із нових інструментів макроекономічного аналізу інфляційних процесів, що з'явився на додачу до вже існуючих, була Крива Філіпса (1958), розроблена на базі майже сторічного (1861 - 1957) статистичного матеріалу з економічної історії Великобританії [11, 283-99]. В автентичному дослідженні Філіпса вищий рівень зростання зарплат відповідав нижчому рівню безробіття. Певну модифікацію цього зв'язку (на базі досліджень американської економіки) запропонували професори Пол Самуельсон та Роберт Солоу [12, 1336-53]. Мілтон Фрідмен теж доклав зусиль до вивчення цього феномену. Він заявив, що з аргументацією Філіпса можна погодитись, якщо цей обернений зв'язок розглядати у короткотерміновому періоді. В довготривалому ж періоді, згідно Фрідмену, ця обернена крива перетворюється на вертикальну пряму за умов «природного рівня безробіття» [13, 1-17]. Це обсяг безробіття, за якого середня реальна заробітна плата і рівень цін є постійними.

Із постаттю професора Фрідмена у значно більшій мірі пов'язана ще одна визначна віха в розвитку макроекономічної науки. Найбільше, завдяки саме йому у панувавшого впродовж декількох десятиліть кейнсіанства з'явився гідний конкурент – монетаризм. Фрідмен доклав левову частку зусиль й таланту для його розбудови в теоретичному й емпіричному плані, а також в багатьох аспектах економічної політики, що здійснювалася в США та багатьох інших країнах. Його теоретичний внесок вбирає в себе перегляд теорії попиту на гроші, яка не тільки враховує кейнсіанський постулат про те, що ліквідний попит на гроші залежить від доходу на тримання облігацій, а й від акцій, реального матеріального багатства та людського капіталу.

Головною працею М. Фрідмена була «Монетарна історія Сполучених Штатів, 1867 – 1960», яку він написав у співавторстві з Анною Шварц. Найбільш контраверсійним аспектом цієї книги була спільна думка співавторів про те, що Велика Депресія, яка розпочалася наприкінці 1929 року, була результатом помилки політики центробанку (Федеральної резервної системи), який дозволив скорочення монетарної бази країни, а не того типу стагнації, що трапляється раз у століття (згідно Хансену) чи різкого прояву падіння функції споживання (за думкою Пітера Теміна). Праці Фрідмена та його прибічників, за висловом Гаррі Джонсона, призвели до «монетарної контрреволюції» [14, 1-14]. Але якщо кейнсіанська революція призвела до домінування кейнсіанського вчення в макроекономіці протягом багатьох років, монетаристська революція Фрідмена вилася в абсорбцію монетаристських ідей, причому у м'якій формі: економісти не заявляли: «тільки гроші мають значення», а еклектично вбирали в свої праці монетаристські положення, виголошуючи: «гроші мають значення, але, безумовно, інші чинники є також важливими». Наприклад,

інструменти фіскальної політики повністю не відкидаються, хоча головний акцент стабілізаційної політики держави зміщується в бік монетарних методів регулювання макроекономічних процесів.

В середині 1960-х років для макроекономічної науки був знаменним ще більшим витісненням кейнсіанства й соціал-реформізму, а також відродженням ще декількох неокласичних теорій – «раціональних очікувань» та «економіки пропозиції». Прибічники цих консервативних неоліберальних теорій пішли ще далі у радикалізмі свого протистояння Кейнсу. Якщо, наприклад, Фрідмен визнавав необхідність обмеженого втручання держави в економіку, то представники цього крила неокласицизму твердо наполягали на згортання такого втручання. При певній відмінності обох вищезазначених теорій, їх об'єднує думка про «іманентну вітальність», тобто великі внутрішні потенції розвитку й саморегулювання капіталістичної ринкової системи. Найвищою цінністю сучасного суспільства виголошується не соціальна справедливість, а свобода, підґрунтям якої є економічна свобода, під якою вони розуміють ринок з його механізмом конкуренції.

Фундатором теорії раціональних очікувань був Джон Мут, який у 1965 році дослідив феномен «раціональних очікувань». Очікування, згідно Муту, можуть бути «адаптивними» і «раціональними». Перші спираються на колишній досвід (знання наслідків певних економічних дій, урахування колишніх помилок). Другі, тобто раціональні очікування, ґрунтуються на науковому прогнозуванні, які спираються на функціонування реальної економічної моделі (динаміку цін, витрат, рівень ставки процента, наслідки конкретної економічної політики, вплив урядових рішень на макроекономічні показники тощо). Очікування вважаються раціональними, якщо вони збігаються з прогнозом, отриманим на підставі аналізу моделі.

Послідовником Джона Мута в подальшому розвитку його макроекономічної моделі став американський економіст, нобелівський лауреат (1995) Роберт Лукас. Він теж багато в чому заперечував кейнсіанській і монетаристській теоріям. Його вважають засновником «нової класичної школи економічної теорії», яка з позицій суб'єктивного підходу до економічних процесів відрізняється негативною налаштованістю до будь-якого втручання держави в економічне життя. Суб'єкти господарської діяльності, за Лукасом, прогнозують наслідки будь-якого впливу на економіку з позицій знання закономірностей її функціонування, і згідно з цим формують свою економічну поведінку, і економічне моделювання в даному випадку в плані ефективності значно поступається прогнозам окремих економічних агентів. Наприклад, отримавши інформацію про зростання дефіциту бюджету задля стимулювання бізнесової активності, населення очікує на майбутні зміни рівня цін (в даному випадку – інфляції). В умовах конкурентної ринкової структури і оперативної адаптації ринків подібні очікування швидко зводять нанівець заходи систематичного втручання держави, спрямованих на стабілізацію економіки. Звідси робиться закид у бік економіки попиту як неефективного макроекономічного рецепту Кейнса.

Про неефективність кейнсіанської моделі активної фіскальної та грошової політики через нейтральність грошей, а звідси – про марність кон'юнктурної політики, з середини 1970-х років почали спільно застерігати також Томас Сарджент та Нейл Уоллес. Стрижневим положенням цих представників нової школи економічної теорії було твердження про шкідливість державного втручання в економіку (за винятком її спроб вплинути на структуру виробництва та підтримати вільні ринкові відносини).

Після кризи 1974—1975 рр. виникає ще одне макроекономічне учення - теорія економіки пропозиції. У другій половині 70-х рр. ХХ ст. воно набуває поширеності й популярності. З боку академічної спільноти її представляли професор з Південної Кароліни А. Лаффер (автор одноіменної кривої), його підтримували також М. Фелдстайн, П. Роберте, Р. Манделл. Нове вчення підкреслило необхідність вивчення впливу пропозиції окремих факторів на виробництво та механізмів формування

необхідних обсягів капіталу та робочої сили. Представники цього вчення стверджували, що кейнсіанська політика стимулювання попиту за допомогою кредитно-грошових і фінансових важелів не призводить до збільшення сукупного попиту, а тільки "роздуває" ціни. На відміну від кейнсіанської теорії, яка вважала заощадження "злом", представники економіки пропозиції відводять їм центральне місце, вважаючи їх нестачу безпосередньою причиною гальмування економічного розвитку. Реальне прискорення економічного зростання, на їхню думку, може бути досягнуто тільки за рахунок залучення у виробництво додаткових ресурсів через систему заохочувальних стимулів, розрахованих на відповідну реакцію суб'єктів господарювання. Подібно до інших неоконсервативних концепцій, теорія економіки пропозиції відтворює на рівні макроекономіки принципи функціонування економічних суб'єктів на мікрорівні. Спираючись на криву Лаффера, прибічники теорії пропозиції виступали за суттєве зниження податків задля зростання економіки. Але емпіричні факти викликали суттєві сумніви щодо справедливості економічної теорії, орієнтованої на пропозицію [15, 347].

Аналіз сучасної парадигми розвитку макроекономічної науки свідчить про те, що жодне з вищерозглянутих учень, теорій та напрямків не може досягти тривалого безальтернативного панування, тим більше, що емпіричний досвід функціонування різних економік світу на базі втілення в життя економічної політики, заснованої на окремо взятій теорії підтверджує цю тезу постійно й досить переконливо. Сьогодні, розробляючи та втілюючи певну економічну політику, урядовці намагаються взяти від кожної макроекономічної моделі ті елементи, які на практиці довели свою життєздатність та ефективність. І це неодмінно здійснює суттєвий вплив на сучасну макроекономічну думку, яка дедалі стає більш толерантною, еkleктичною, і від цього, безсумнівно, вирає. Так, більшість учених сходяться на думці, що сьогоднішня макроекономічна парадигма представляє собою прагматичну суміш кейнсіанства й неокласики. Причому і перший напрям, і другий вбирають у себе весь спектр модифікацій і шкіл, які гуртуються навколо цих двох напрямів.

Список літератури

1. (Великий енциклопедичний словник http://www.vedu.ru/BigEncDic/enc_searchresult.asp?S=49098)
2. (http://ru.wikipedia.org/wiki/Монкретьен,_Антуан_де)
3. Матвеева Т. Ю. 1. Предмет и методологические принципы макроэкономики // Введение в макроэкономику. — «Издательский дом ГУ-ВШЭ», 2007.
4. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Макроэкономика>
5. (<http://dictionary-economics.ru/word/Макро>)
6. Seymour Harris (ed.), *The New Economics*. – New York, 1948.
7. Gottfried Haberler. *Prosperity and Depression*. – League of Nations, 1937.
8. See, for example, Franco Modigliani "The Life Cycle Hypothesis of Saving, the Demand for Wealth, and the Supply of Capital". – *Social Research*, vol. 33, no. 2, 1966.
9. Friedman M. *A Theory of the Consumption Function*. – Princeton, N.J., 1957.
10. See E. Roy Weintraub, *Microfoundations: The Compatibility of Microeconomics and Macroeconomics*. – Cambridge, 1979.
11. A. W. Phillips. *The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wages in the United Kingdom, 1861-1957*. – *Economica*, 1958.
12. "Analytical Aspects of Anti-Inflation Policy", *American Economic Review*, May 1960, reprinted in *Collected Scientific Papers*, vol. 2.
13. See Milton Friedman, "The Role of Monetary Policy", *American Economic Review*, March 1968.
14. Johnson H. "The Keynesian Revolution and the Monetarist Counter-Revolution", *American Economic Review Papers and Proceedings*, May 1971.
15. McConnell, C.R., Brue S.L. *Economics: principles, problems, and Policies*. 12th ed.– McGraw-Hill, Inc. – New York, 1993.

Б. Ревчун

История возникновения и развития макроэкономической науки

В статье рассматривается история возникновения и развития макроэкономики как относительно самостоятельной науки от периода зарождения отдельных мыслей и взглядов до современных развитых форм ее существования, а также процессов интеграции разных теорий и направлений в единой прагматичной парадигме.

B. Revchun

The History of the Appearance and Development of Macroeconomics

The article analyzes the history of the appearance and development of macroeconomics as a relatively sovereign science from the period of the birth of separate thoughts and views up to the present-day developed forms of their existence, as well as the processes of the integration of different theories and schools into the united pragmatic paradigm.

Одержано 14.03.11

УДК 331.104

Р.В. Яковенко, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Соціально-економічні погляди Тараса Шевченка та їх значення для сьогодення

Стаття досліджує соціально-економічні мотиви у працях Т. Шевченка, які, тим чи іншим чином, характеризують його ставлення до проблем організації та умов праці, національних факторів економічної та суспільної діяльності.

праця, панщина, умови праці, кріпацтво, потреби, людський потенціал

У цьому році виповнюється 150 років зі смерті найвідомішого українського поета Тараса Григоровича Шевченка (1814-1861). Його „Кобзар” став предметом дослідження більше ніж 400 докторських дисертацій з різних напрямів наукового пошуку в різних галузях науки. Загальновідомим є внесок одного з визначальних символів Української Нації – Тараса Григоровича Шевченка – у сфери літератури та живопису, суспільне визнання та поширення отримали його погляди на соціальну та національну проблеми українського державотворення, проте його економічні погляди до сьогодні системно не розкрито, що зумовлює не лише економічну а й конкретно-історичну актуальність та новизну запропонованої статті.

Микола Костомаров писав у своїх споминах про Тараса Шевченка: „поезія завжди йде попереду, завжди відважується на сміливе діло; її слідами йдуть історія, наука та практична праця...” [2, с. 148]. Тому, незважаючи на відсутність системних праць, які б напряму висловлювали соціально-економічні погляди Кобзаря, ними, так чи інакше, пронизані багато його віршів.

Метою цієї статті є виокремлення серед загальної світоглядної системи Тараса Шевченка його ставлення до проблем праці, народного добробуту і суспільного розвитку, та спроба звести їх до єдиної системи на основі спостереження за головними етапами його поетичного шляху. В якості визначального методологічного підходу